

secundum quod omnes sub peccato inventi sunt, omnes erant utique puniendi. Fides autem dimissis per gratiam peccatis, omnes credentes filios efficit Abraham: sive quia non est quod prævaricetur, ubi lex non est: sive non est quod vindicetur, ubi lex necessaria non est.

Quia patrem multarum gentium posui te, ante Deum cui credidisti. Ante Deum qui Pater est omnium credentium.

Qui vivificat mortuos. Hic mortuos ad generandum dicit, ut presenti conveniat causa.

Et vocat ea que non sunt, tanquam ea que sunt. Quamvis & in principio vocaverit que non erant, & statim esse ceperunt: tamen hic de filii desperata conceptione significat: quia jam non erant eis tempora generandi.

Qui contra spem in spe credidit. Contra spem natura est: ut centum annorum homo ex muliere æque jam fessa, que etiam in juventute sterilis fuisset: semen suum sicut stellas cæli crederet esse futurum.

Ut fieret pater multarum gentium: secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stella cæli, & tanquam arena maris. Qui nec unius filii jam per se esse poterat pater.

Et non infirmatus est in fide. Quaritur quomodo Abraham jam emortuo corpore, filios de Catura generaverat, qui de Sara antè non potuit? Idcirco de Sara non genuit, quia & senex erat & sterilis: in illa verò quasi in juvene, cursu nature facile potuit generare.

Nec consideravit corpus suum emortuum: cum ferè centum esset annorum, & emortuam vulvam Sara. Nihil nature considerat fides: quia omnipotentem novit esse: qui dixit.

In repromissione etiam Dei non habuit diffidentia, sed confortatus est fide. Nec de se, nec de senectutis impossibilitate, nec de promissionis magnitudine dubitavit.

Dans gloriam Deo: plenissime sciens: quia quæcumque promissit Deus, potens est & facere. Tanquam de recepto gratias agens.

Ideo & reputatum est illi ad justitiam. Quia tam perfectè, & firmiter credidit.

Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam: sed & propter nos, quibus reputabitur. Non ut ejus solum fidem sciremus, qua Domino placuit: quideo etiam tentatus est: ut & ipse se nosset, & nos sequeremur.

Credentibus in eum qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum à mortuis. Si tam perfectè crediderimus Christum à mortuis resurrexisse: quomodo ille credidit corpus suum posse ad generandum vivificari jam mortuum.

Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram. Qui morte sua, nostra peccata abolevit: & in ea qualitate qua mortuus est, necessario resurgens apparuit, ut justitiam credentium confirmaret.

Caput V.

JUSTIFICATI igitur ex fide. Pertractata causa quare nemo eorum ex operibus justificatus sit, sed omnes ex fide, quod exemplo Abraham probat: cujus se filios esse soli Judæi putabant: ostendit ratione, quod non genus, nec circumcisio, sed fides faciat filios Abraham: qui ex sola prima fide justificatus est. Qua ratione conclusa, pacem eos habere hortatur: quia nemo suo merito, sed omnes æqualiter Dei gratia sunt salvati.

Pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. Vel subjecti sumus utrique Deo: sive pacem Dei, non tantum sæculi, habeamus.

Per quem & accessum habemus per fidem in gratiam istam. Per quem accessimus propè qui eramus longè.

In qua stamus. Qui antè jacebamus.

Et gloriamur in spe glorie filiorum Dei. Gloriamur nos sperare filiorum Dei gloriam possessuros. Tantumque est quod speramus, quantum ex se nullus auderet: ne non spes, sed blasphemiam putaretur: eo quod multis pro sua magnitudine incredibile videatur.

Non solum autem, & sed gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem. Non solum in glorie spe, sed etiam in saluber-

rimis tribulationibus gloriamur, magnitudinem præmii cognoscentes: sicut Jacobus ait: Omne gaudium existimate fratres, & reliqua. Unde & gaudere debemus aliquid pati pro nomine Dei, ut acquiramus de tribulatione finienda præmii infinitum. Consideratione enim præmii, nullum possumus condignum æstimare laborem. Nam & scimus homines propter aurum ultrò se ad bestias deputare: quod tamen in æternum non poterunt possidere: quanto magis nos exemplo Apostolorum in tribulationibus gaudere debemus: Quæ quidem cum sint temporales, æternam salutem acquirunt: & à doloribus liberant sempiternis. Cum multi propter spem parvæ salutis, & curam corporis, maximos sustinerint cruciatus: nec tamen perfectam possunt consequi sanitatem: quæ etiam si proveniret, paulo post morte intercedente solvetur. Habemus ergo unde honestè, & sine periculo gloriamur. Magna enim gloria est de imis ad summa crescere: de nihilo ad maxima pervenire: de limo ad cælum: & de servitute vocamur ad regnum: si tamen omni sæculi gloria, & jucunditate contempta: in illo solo quod nobis promittitur, gloriamur. Quod & si feceritis, tale est, quale si quis nummo plumbeo contempto, gemmam regiam consequatur: quamquam nec sit digna comparatio, quia quamvis hic pretium distet: tamen manet utriusque corruptio: ibi verò incorruptibilibus corrupta, & æternis caduca mutantur.

Probatio verò spem: spes autem non confundit. Spes futurorum omnem confusionem expellit. Unde probatur non habere spem, qui præceptis confunditur Christi.

Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. Magnitudo beneficiorum excitat in se magnitudinem charitatis: quæ perfecta confidit, & timere non novit. Item manifestè hoc ostendit: quia quæcumque hominibus à Deo Patre donantur, per Spiritum sanctum tribuuntur.

Per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quomodo nos Deus diligit, ex hoc cognoscimus: quia non solum nobis per filii sui mortem peccata dimisit, sed & Spiritum sanctum nobis dedit: qui jam ostendat gloriam futurorum.

Ut quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus. Ut quid indebitè pro nobis mortuus est, nisi ut manifestaret suam charitatem: cum adhuc peccatorum, & scelerum languoribus premeremur?

Secundum tempus. Secundum tempus infirmi, quo jam defecerat penè justitia. Sive quia ultimo tempore passus est Christus, sive ad tridui tempus, ut prædicabatur, est mortuus.

Pro impiis mortuus est. Vult ostendere, quia pro impiis mortuus est: ut ex beneficiorum contemplatione, ejus gratiam commendaret: & in mercato delicti, quantum eum debeamus diligere, demonstraret: & tanto beneficio & sancto, an aliquid præponendum sit, videremus: cum ille nobis impiis nec vitam suam præposuerit: ne necessitatem nobis denegaret mortem.

Vix enim pro justo quis moritur. Ideo pro justo difficile moritur, quia justus non habet mori. Pro morituro enim fortè moritur alter.

Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Bonus ipse est, qui & justus. Dicit enim alibi: Mandatum sanctum, & justum, & bonum. Forsitan autem, hoc est, tam facile audeat, ne illi injuria fiat.

Commendat autem charitatem suam Deus in nobis. Amabilem facit, cum insinuat quantum nos diligit: quando enim indebitè aliquid præstatur, tunc maxime charitas commendatur. Quid enim tam indebitè, quam ut sine peccato Dominus pro servis impiis moreretur: & universitatis conditor dignaretur apparere in homine, & contemni pro reparatione propriæ creaturæ?

Quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus. Notandum quòd plerumque Apostolus credentes jam in Christo fuisse peccatores, dicens: jam non esse significat: ut qualiter se exhibere debeant, recognoscant.

Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis justificati nunc. Si peccatores tantum dilexit: quanto magis custodiet justos?

In sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Non animalium sicut in lege. Caveamus ergo, ne peccando eum pollutum dicamus: sicut dicit ipse Apostolus ad Hebræos.

Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo

per mortem filii ejus. Peccatores inimici sunt contemnendo: sicut dicit Apostolus: Scitis quia amicitia hujus mundi inimica est Deo: Quicumque enim voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei cognoscitur. Inimici ergo actibus, non natura. Reconciliati autem, quia conciliati naturaliter fueramus.

Multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Si per mortem Christi salvati sumus: quanto magis in ejus glorificabimur vita, si eam fuerimus imitati?

Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Non solum nobis vita dabitur sempiterna, sed etiam quedam similitudo per Christum promittitur divinæ gloriæ: sicut dicit Apostolus Joannes: Nondum apparuit quid erimus, quoniam cum apparuerit similes ei erimus.

Propterea sicut per unum hominem. Si per unum hominem Evam, peccatum intravit in mundum: infantiunt qui dicunt: antequam deceperit diabolus Evam, peccatum fuisse in mundo. Item hic ostendere vult propterea Christum passum: ut qui sequentes Adam discesseramus à Deo, per Christum reconciliaremur Deo.

In hunc mundum peccatum intravit: & per peccatum, mors: Exemplo vel forma. Quomodo cum non esset peccatum, per Adam advenit: ita etiam cum penè apud nullam justitiam mansisset, per Christum est revocata. Et quomodo per illius peccatum, mors intravit: ita & per hujus justitiam, vita est reparata: futura, non præsens.

Et ita in omnes homines mors pertransiit. Dum ita peccant, & similiter moriuntur. Non enim in Abraham, & Isaac, & Jacob pertransiit: de quibus dicit Dominus: Omnes enim illi vivunt. Hic autem ideo dicit omnes mortuos: quia in multitudine peccatorum non excipiantur pauci justi, sicut ibi: Non est qui faciat bonum: non est usque ad unum. Et omnis homo mendax. Sive in eos omnes pertransiit: qui humano, non cælesti ritu vivebant. Item nunc Apostolus mortem animæ significat: quia Adam prævaricans mortuus est, sicut & Propheta dicit: Anima quæ peccat, ipsa morietur. Transiit enim & in omnes homines, qui naturalem legem prævaricati sunt.

In quo omnes peccaverunt. Hoc est in eo quod omnes peccaverunt, exemplo Adæ peccant.

Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Lex peccati vindex advenit: ante ejus adventum liberius vel præsentis vitæ longitudine fruebantur. Erat quidem ante legem peccatum, sed non ita putabatur esse peccatum: quia jam penè oblitteratum fuerat in natura. Item dicens: Usque ad legem, Moysi significat. Inferens autem, peccatum non imputatur cum lex non est: naturalem iterum ostendit legem, per quam prævaricatus est Cain: & post ipsum qui naturalem legem, prævaricati sunt.

Peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. Quomodo mors regnabat, si non imputabatur peccatum: nisi subaudiatur, in præsentem non imputabatur.

Sed regnavit mors ab Adam, usque ad Moysen. Sive dum non esset qui inter justum, & injustum antè distingueret, putabat se omnibus dominari. Sive non solum in eos qui præceptum sicut Adam transgressi sunt: Hoc est de filiis Noe, quibus justum est, ne animam in sanguine manducarent: Et de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est: sed etiam in eos qui sine præcepto legem contempserunt nature.

Etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ. Hi sunt qui non in similitudinem prævaricationis Adæ peccaverunt: qui per naturalem legem transgressi sunt: & non sicut Adam per mandatum.

Qui est forma futuri. Sive ideo forma fuit Christi: quia sicut Adam sine coitu à Deo factus est: ita ille ex virgine Spiritu sancto operante processit. Quidam dicunt forma è contrario, hoc est: sicut ille peccati caput, ita & iste justitiæ. Item forma Christi Adæ factus est. Sicut enim Adam primus mandatum Dei prævaricans, exemplum est legem Dei prævaricare volentibus: sic & Christus voluntatem patris complens, exemplum est imitari eum cupientibus.

Nam non sicut delictum, ita & donum. Ne in forma æqualitas putaretur.

Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gra-

tia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. Hic manifestè docet: quia non generaliter de omni homine dicit, dicens: unius delicto, multi mortui sunt: quia communi & naturali morte: non solum peccatores, sed & justi moriuntur.

Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Sed amplius.

Nam judicium qui sem ex uno in condemnationem. Ex uno julto peccante, processit judicium mortis.

Gratia autem ex multis delictis in justificationem. Quia non invenit Adam multam justitiam, quam suo exemplo destrueret: Christus autem gratia sua, multorum peccata dissolvit. Et Adam solam formam fecit delicti: Christus verò & gratis peccata remisit, & justitiæ dedit exemplum.

Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, & donationis: & justitiæ accipientes in vita, regnabunt per unum Jesum Christum. Quare multa peccata dimisit, abundantiam donationis Spiritus sancti: quia multa sunt dona. Ipsa enim justitia donatur per baptismum, non ex merito possidetur.

Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vita. Mors regnavit: subauditur, ita & per justificationem gratia regnavit. Itemque superius dicit: Numquid iniquus Deus qui infert iram? Et adjecit: Absit: quomodo potest unius delicto Adæ, omnes homines condemnare? cum nec unius Christi justitia, omnes homines justificati sunt? Omnes autem dicens, non generaliter dicit, sed uniuscujusque partis significat multitudinem. Alioquin inveniantur omnes homines justificati in Christo, sicut & in Adam condemnati: & non erit ultra qui puniatur.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam justissimi constituentur multi. Sicut exemplo inobediencie Adæ, peccaverunt multi: ita & Christi obedientia justificantur multi. Grande enim crimen inobediencie est, quod tantos occidit.

Lex autem subintravit: ut abundaret delictum. Quia naturalem legem habentes Hebræi & scribæ acceperunt propterea dicit, subintravit. Ipsi enim ad majorem mercedem accipientes legem, per suam negligentiam non custodientes, in majus ceciderunt delictum: ne dicerent, sed nobis lex peccatum dimisit: non, inquit, venit dimittere, sed demonstrare delicta. Et dum scienter peccaverunt, cæpit abundare delictum: quasi si diceret: ut video, lex peccatum non abstulit, sed adjecit: non tamen suo vitio: sed illorum: subintravit: hoc est, subito intravit: & ita contigit ut abundaret delictum.

Ubi autem abundavit delictum, superabundavit & gratia. Sicut ait Salvator: Cui plus dimittitur, amplius diligit: Manifestata est enim quantitas peccati, ut sciretur gratiæ magnitudo: & redderemus competens debitum charitatis.

Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam: per Jesum Christum Dominum nostrum. Sicut abundanter confirmatum est regnum peccati, per contemptum legis: ita & regnum gratiæ confirmetur, per multorum remissionem peccatorum, & indefinitam deinceps justitiæ actionem.

Caput VI.

QUID ergo dicemus? Manebimus in peccato: ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato. Ne non intelligentes dicerent: Si gratia crescit in magnitudine delictorum: peccare debemus, ut possit magis ac magis gratia abundare. Absit. Ego de illis dico, quos ita fides invenit, non de nobis, qui jam mortui sumus peccato, ut gratia viveremus.

Quomodo adhuc vivemus in illo? Vult tam firmum esse baptizatum, tamque perfectum.

An ignoratis fratres. Aut nunquid nescitis ipsam sacramentum baptismatis?

Quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu. Tribus modis baptismum accipitur in scripturis: Aquæ & Spiritus sancti, qui & ignis appellatus est, & sangui-

nis in martyrio: de quo Salvator dicebat: Baptismo habeo baptizari.

In morte ipsius baptizati sumus. Ut illi commoriamur in baptismo.

Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam patris: ita & nos in novitate vite ambulemus. Ostendit nos propterea ita baptizari, ut per mysterium conspeliatur Christo, criminibus morientes, & renunciantes pristinae vitae: ut quomodo pater glorificatur in filii resurrectione: ita & per nostrae conversationis novitatem ab omnibus honoretur: ut ne signa quidem veteris hominis agnoscantur in nobis. Nec enim aliquid velle aut cupere debemus, quod volunt aut cupiunt qui nondum sunt baptizati, & quicumque adhuc veteris vitae erroribus implicantur.

Si enim co-platanti facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Si conspulti sumus nunc, & tunc resurrectionis ejus poterimus esse participes: & si fuerimus novi, & immutati in conversatione: similiter novi & immutati erimus in gloria.

Hoc scientes quia vetus homo noster. Qui veterem hominem terrenum Adam imitando peccabant.

Simul crucifixus est. Per baptismum te crucifixum intellige, qui membrum de corpore ejus effectus es. Et ille quidem innoxiam corpus appendit, ut tu noxium suspendas à vitis: in quo mysterio Moyses serpentem aereum in deserto suspendit.

Ut destruat corpus peccati: ut ultra non serviamus peccato. Hoc est, ut omnia vitia destruantur, quia unum vitium, membrum est peccati: omnia, copus totum. Christus non ex parte, sed integer est crucifixus. Sive ut corpus nostrum destruat à servitute peccati: & fiat justitiae mancipium, quod solebat esse delicti. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati.

Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato. Hoc est, alienatus est à peccato. Mortuus enim omnino non peccat. Ita & qui natus est de Deo, non peccat. Crucifixus enim omnibus membris dolore occupatis, peccare vix poterit.

Si autem mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam vivemus cum illo. Si commortui non sumus, nec convivemus: quia ejus non sumus membra.

Scientes quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur: mors illi ultra non dominabitur. Ita & nos si hic voluntate mortui fuerimus: secundam non timebimus mortem. Sive jam non potest iterum baptizari: quia Christus non potest pro vobis iterum crucifigi: sicut dicit ad Hebraeos: Impossibile est eos qui semel illuminati sunt &c. Quibus non poenitentiam negat: sed iterationem baptismi distinetur.

Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel. Quia ipse peccata nostra portavit: & pro nobis doluit, ne de cetero peccaremus.

Quod autem vivit, vivit Deo. Vivit in gloria deitatis.

Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Jesu. Quali membra ejus semel vos scitote commortuos debere jam semper vivere Deo in Christo: in quo vita nostra abscondita est apud Deum: quem induti, ejus sequamur exemplum.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis ejus. In corpore mortali, vivite ut immortales. Et quomodo regnet peccatum in corpore, exposuit per obedientiam scilicet, & consensum.

Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Unumquodque membrum, si officium suum in malos usus verterit, arma iniquitatis efficitur ad justitiam expugnandam. Simul notandum quod homo membra sua cui velit parti exhibeat per arbitrii libertatem.

Sed exhibere vos Deo tanquam ex mortuis viventes. Tanquam qui jam resurrexistis: quia tunc nec carnaliter vivitur, nec peccato.

Et membra vestra arma justitiae Deo. Ut oculus qui ante videbat ad concupiscendum: nunc videat nudum ad vestiendum. Sic de reliquis membris adverte.

Peccatum enim vobis non dominabitur. Non vos vincet peccatum. Non enim estis parvuli, sed perfecti: quasi pedagogus puero, noli facere vitium sermonis. Non enim adhuc audis grammaticum, sed oratorem: sive non debet do-

minari. Item non quia impossibile sit peccare his qui gratiam acceperunt: ideo dicit, peccatum in vobis non dominabitur.

Non enim sub lege estis, sed sub gratia. Sed bene sciens quia hi qui sub gratia sunt, alieni sunt à multis, & à diversis praeceptis legis, & ab oneribus ejus: quae data est propter duritiam cordis Judaeorum: ut est illud: Leprosam domum destruere, & longe à civitate in locum immundum projicere. Qui enim participes sunt Christi gratiae, didicerunt quem admodum oportet vincere passiones: & Deum diligere ac proximum suum: sicut scriptum est: Non enim estis sub lege, sed sub gratia: gratiam vivendi, & doctrinae praebuit, exemplum.

Quid ergo? Peccabimus: quoniam non sumus sub lege. Ne dicerent: Ergo cessante vindicta legis, impunè peccamus.

Sed sub gratia? Abst. Si peccatis, sub gratia non estis. An nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obedistis: sive peccati, ad mortem: sive obedientiam ad justitiam. Si volueritis peccatis servire, incipietis sententiae legis subjacere, quae vindicat in peccantes: si autem justitiae obedieritis, non estis sub lege, sed sub gratia.

Gratias autem Deo, quod fuistis servi peccati. Fuistis, inquit, sed non estis.

Obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis. Ex corde dicit: hoc est, fideliter.

Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiae. In doctrina & exemplo Christi: qui non solum peccata, sed etiam occasiones auferre docuit delictorum.

Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestrae. Humanum dico: quia nondum ad plenum potestis audire divinum. Cum enim multo magis debetis servare justitiam, quam peccato, cui antè servistis: ego tamen concedo infirmitati vestrae, ut tantum justitiae servatiis. Sive ita: humana jam ratione digna loquor, quod omnes mecum sentire possent, & nullus abnuere.

Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae, in sanctificationem. Quia quicquid anima carnaliter gerit, carnaliter deputatur: si autem caro spirituale opus faciat, totus homo efficitur spiritualis: ut est illud: Corpus quod corrumpitur, aggravat animam. Nos exhibuimus membra nostra servire peccato: non sicut Manichaei dicunt: naturam corporis insertum habere peccatum.

Cum enim servi estis peccati, liberi fuistis justitiae. Hoc est in nullo ei penitus servientes: ita & nunc liberi estote ab omni peccato.

Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nullus sine dubio fructus est in ea re quae per poenitentiam erubescitur. Omnis enim qui cognoscit bonitatem, in pristinis actibus erubescit: quicumque autem erubescit justitiam, fructum ejus ignorat. Ergo qui peccat, nec in praesenti aliquem fructum habent: & mortem perpetuam in futuro percipient: Qui vero serviunt Domino, & in praesenti fructum habent, donum Spiritus sancti: & in futuro vitam aeternam. Aliter: Quare fructum in actione illius rei habuistis: in cujus etiam recordatione vercundia est?

Nunc vero liberati à peccato: servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem vero, vitam aeternam. Hoc ipsum ideo fructus est, quod vivetis sanctificati per baptismum.

Sipendia enim peccati, mors. Qui peccato militat, remunerationem accipit mortem. Item praemium quod offert ad deceptionem nostram, hoc mors est.

Gratia autem Dei vita aeterna. Non dixit similiter, stipendia justitiae: quia non est antequam remuneretur in nobis. Non enim nostro labore quaesita est, sed Dei munere condonata.

In Christo Jesu Domino nostro. Est sive gratia, sive vita.

Caput VII.

An ignoratis fratres: scientibus enim legem loquor. Hic incipit difficultatem legis ostendere, ut illos hortetur

tur ad gratiam sine ejus timore transire.

Quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit. Homo: sive lex homini.

Nam quae sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri. Comparatione legis, mandatum virum appellat: ut ostendat legem sine effectu vindictae quasi mortuam, nobis jam mortificatis impedire non posse, quo minus ex integro ad Christum (qui resurrexit à mortuis) transeamus: qui merito nobis viveret, si invenisset quod punire posset in nobis.

Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Quamdiu vivit vir, tandiu illi secundum ejus solius necesse est vivere voluntatem: cum autem illo mortuo, alio viro mulier fuerit copulata, jam non illi secundum prioris viri consuetudinem est vivendum.

Itaque fratres mei & vos mortificati estis legi. Noluit juxta comparationem, & legem illis dicere mortuam: sed quod verbis eis dicere non audebat, intellectui dereliquit.

Per corpus Christi, ut sitis alterius viri: qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. Commoriendo Christo, qui damnavit peccatum in carne.

Cum enim essemus in carne: passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris. Cum essemus in carnali conversatione, passio concupiscentiae operabatur in oculis: & in ceteris membris ceterae passiones: quae tamen per legem ostendebantur esse peccata. Item in carne est: qui voluntate carnis ducitur: & legi Dei obedire prohibetur: quia non potest duobus dominis servire. Nunc autem gratia Spiritus sancti, doctus passiones vincere, in carne non sumus: quia mortui sumus legi, quae doctrinam gratiae non continet.

Ut fructificarent morti. Ut nos legis severitas interficeret.

Nunc autem soluti sumus à lege mortis in qua detinebamur. Morientes peccato, in quo detinebamur à lege.

Ita ut serviamus in novitate spiritus. Spiritus gratiae praeceptis & non literae legis. Item servitus nova est, non diligere mundum, neque ea quae sunt in mundo: & carnis curam non facere in concupiscentiis. Lex enim bona terrae promittens, nutrire novit amatorum carnis desideria. Justè hic discipuli Jesu legi mortui sunt, quoniam mundo abrenunciaverunt.

Et non in vetustate literae. Nunc scriptae & naturalis legis facit mentionem: quia scripta lex, & naturalem continet. Infert autem dicens: Nam concupiscentiam nesciebam nisi per legem. Personam juvenis sumit, ostendere volens, quia quamdiu sumus infantes, omnino quid sit concupiscentia ignoramus. Cum autem crescere coepimus, initium accipit concupiscentia (quae à lege prohibita est) in nostram pervenire notitiam, cum jam possimus discernere bonum & malum.

Quid ergo dicemus: Lex peccatum est? Quia ab ea semper mortem dixerat esse solutam. Item ex hinc vult ostendere: quoniam non custodiendo legem, non fuit legis infirmitas, sed humanae voluntatis. Dicendo autem: Peccatum non cognovi, nisi per legem: personam pueri assumit, qui per aetatis infirmitatem legi obnoxius non est: sed ubi adoleverit, sub lege esse incipit, & mandata cognoscere.

Abst. Contra Manichaeos. Quod si dixerint, timuit scandalum: semper ergo timuit, & nunquam contra legem locutus est. Unde ergo vos audistis, quod ille non fecit?

Sed peccatum non cognovi, nisi per legem. Hic in persona ejus hominis loquitur qui legem accipit: id est, qui primum Dei mandata cognoscit: cum consuetudinem habet delinquendi.

Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces. Non dixit, non habebam: aut, non faciebam: sed, nesciebam: hoc est, nesciebam concupiscentiam esse peccatum. Item sicut lumen in tenebris, vel offendiculum, vel foveam ostendit, similiter, & lex praevendendum, & observandum esse à peccatis facit notitiam peccatorum: & per hoc legem sanctam, & bonam esse dicimus.

Tom. V.

Occasione autem accepta: peccatum per mandatum operatum est in me. Hic peccatum diabolum appellat: sicut in Apocalypsi nominatur: scilicet auctor peccati. Dicit ergo occasionem mandati: quod exculationem ignorantiae abstulit. Gravius enim facit quam ante peccare: sicut omnis invidus tunc magis occasionem nocendi amplectitur: quando aliquid committitur ei cui ille molitur insidias.

Omnen concupiscentiam. Quae fuerat lege prohibita.

Sine lege enim. Penè lex in oblivione erat naturalis, quae suggererat quid sit peccatum: idcirco lex literae superducta est: ut commoneret oblitos. Item, si cum lex non esset, peccatum mortuum est: Infantiunt qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum. Propterea hic dicit, peccatum mortuum est: quia in infantibus qui sine lege sunt, non vivit, id est, impunè committitur. Nam maledicente infante parentibus, videtur esse peccatum, non tamen vivum sed mortuum.

Peccatum mortuum erat. Puer licet peccet, mortuum est in eo peccatum: quia non est legi subiectus.

Ego autem vivebam sine lege aliquando. Quasi justum & liberum vivere me putabam: sive in praesenti vivebam. Item, cum autem puer essem, legi obnoxius non eram.

Sed cum venisset mandatum. In fine oblivionis recognitum est peccatum adveniente mandato: ut omnis qui illud fecerit, mortuum se esse cognoscat.

Peccatum revixit. Ubi adolevi & coepi esse sub lege: & delictum, quod cum essem puer per ignorantiam erat in me mortuum, revixit in me lege dominante. Ita ergo, inquit, mandatum quod erat ad vitam datum, hoc mihi in mortem inventum est, pueritiae consuetudine, & more peccandi. Item, quia vixerat per naturalem scientiam, & mortuum fuerat per oblivionem, ideo dicitur revivisse per legem.

Ego autem mortuus sum. Quia sciens praevavicavi.

Et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Quod custoditum proficiebat ad vitam, neglectum duxit ad mortem. Item poenam mortem dicit, quam nobis peccatum per deceptionem suam acquisivit: ostendens temporalia & terrena, quae putantur esse bona: & legem praevavicari suadens, quae vitam aeternam facientibus repromittit.

Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me: & per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum. Contra impugnatores legis, & contra eos qui justitiam à bonitate fecerunt: lex & sancta & bona dicitur & justa. Nisi, inquit, absunderit justitia vestra. Sed & Deus nonnunquam in veteri instrumentum bonus, & in novo dicitur justus. Pater justus, ait Dominus. Contra Marcionistas hic locus facit.

Quod ergo bonum est, mihi factum est mors: Abst. Non mihi ipsa causa mortis extitit, sed ego qui peccando invenio mortem.

Sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem. Per bonum legis revelatur peccatum, & ab ipsa punitur. Item vult ostendere qualiter infantis qui antè sine lege erat, cum coepit adolescere, & à parentibus nihilominus prohiberi, peccatum incipiat apparere. Apparet autem, cum illud vitare didicerit. Ipsum enim peccatum si in proficiente aetate, non solum non absconditur, sed augetur, supra modum peccans efficitur, dum jam veniam non meretur.

Ut fiat supra modum peccans. Ante legem modum habebat per ignorantiam: supra modum est, cum scienter admittitur. Item hoc dicit: quoniam peccatum cum per aetatem obnoxium non erat adolescenti aetati: dominante sibi lege commissi reputatur in culpam: factum est ultra modum peccatum.

Peccatum per mandatum. Nunc ex persona ejus qui aetatem legitimam habet, sermo profertur. Qui enim dicit: Quia lex spiritualis est: seipsum condemnat propria voluntate peccante. Unde adjecit: Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato: ut ostendat, quia cum esset liber, ipse se venundavit peccato. Quid enim iterum dicit? Quod enim operor non intelligo: hoc est nolens discernere nocere, volens nocere. Aliena desidero, in eis fraudare non optans: hoc enim ostendit dicens: Non enim quod volo ago: hoc est mihi bonum fieri, sed quod odi illud facio: similiter intelligitur, mihi malum fieri. Si enim quod nolo mihi malum fieri hoc facio: consentio legi, quia bona est: praecipiens

O o o